

Projekts

(Ministru kabineta
2016.gada____._____
rīkojums Nr.____)

**Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-
2020.gadā**

Rīga, 2016

Saturs

1. Kopsavilkums.....	4
2. Esošās situācijas raksturojums jūras vides politikas jomā.....	7
2.1. Sasaiste ar citiem attīstības plānošanas dokumentiem	7
2.2. Jūras vides stāvoklis un to ietekmējošās slodzes.....	9
2.3. Jūras vides mērķi	10
3. Pasākumu programma.....	12
3.1. Pasākumu programmas izstrādes metodika un process.....	12
3.2. Esošo un plānoto tautsaimniecības nozaru pasākumu ar ietekmi uz jūras vidi vispārējs izvērtējums	12
3.3. Novērtējums riskam nesasnēgt jūras vides mērķus un labu jūras vides stāvokli	13
3.4. Pasākumi jūras vides mērķu sasniegšanai un LVS panākšanai.....	13
3.5. Izņēmuma piemērošana papildu pasākumu ieviešanai un vides mērķu sasniegšanai attiecībā uz D5 "Eitrofikācija"	14
3.6. Pasākumu programmā ietvertie telpiskās aizsardzības pasākumi	14
3.6.1. Esošie telpiskās aizsardzības pasākumi. Latvijas aizsargājamās jūras teritorijas.....	14
3.6.2. Jūras telpiskais plānojums	15
4. Teritoriālā perspektīva	17
5. Pasākumu programmas starptautiskā un reģionālā saskaņošana.....	18
6. Sabiedrības līdzdalības nodrošināšana.....	18
7. Ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetu	19
8. Pārskata sniegšanas un novērtēšanas kārtība	23
9. Stratēģiskais ietekmes uz vidi un pārrobežu ietekmes novērtējums	23

Pielikumi

- 1. pielikums.** Saikne starp nozaru radīto spiedienu, slodzēm, jūras vides mērķiem un stāvokli raksturojošiem kritērijiem.
- 2. pielikums.** Esošo un plānoto tautsaimniecības nozaru pasākumu ar ietekmi uz jūras vidi vispārējs izvērtējums.
- 3. pielikums.** Novērtējums riskam nesasnēgt jūras vides mērķus un labu jūras vides stāvokli.
- 4. pielikums.** Izņēmuma piemērošana papildus pasākumu ieviešanai un vides mērķu sasniegšanai attiecībā uz D5 „Eitrofikācija”.

Izmantotie saīsinājumi

Direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 17.jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā (Jūras stratēģijas pamatdirektīva)
DRN	Dabas resursu nodoklis
EEK	Eiropas Ekonomikas kopiena
EEZ	ekskluzīvā ekonomiskā zona
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ESI fondi	Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
HELCOM	Baltijas jūras vides aizsardzības komisija (Helsinku komisija)
ISS	invazīvās svešās sugas
IVN	ietekmes uz vidi novērtējums
ĪADT	īpaši aizsargājama dabas teritorija
JVM	jūras vides mērķis
KIS	Direktīvas Kopējā ieviešanas stratēģija
LHEI	Latvijas Hidroekoloģijas institūts
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
LJVS	labs jūras vides stāvoklis
MK	Ministru kabinets
UBAP	upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Izmantoto terminu skaidrojums

Pasākums – jebkura rīcība nacionālā, reģionālā, Eiropas Savienības vai starptautiskā līmenī, kuras rezultātā tiek panākts vai saglabāts labs jūras vides stāvoklis un tiek sasniegti noteiktie jūras vides mērķi.

Lai visā Eiropas Savienībā nodrošinātu vienotu pieeju Direktīvas prasību interpretācijai, pasākumus iedala „esošos (pamata)” un „papildu” pasākumos.

Esošie (pamata) pasākumi:

- LJVS sasniegšanai un saglabāšanai nozīmīgi pasākumi, kuri ir pieņemti saistībā ar citām politikām un ir jau ieviesti (**1a**);
- LJVS sasniegšanai un saglabāšanai nozīmīgi pasākumi, kuri ir pieņemti saistībā ar citām politikām, bet vēl nav ieviesti vai arī ieviesti nepilnīgi (**1b**).

Papildu pasākumi:

- papildu pasākumi LJVS sasniegšanai un saglabāšanai, kuri balstās uz esošu ES tiesību aktu un starptautisku līgumu ieviešanas procesiem, bet pārsniedz to noteiktās prasības (**2a**);
- papildu pasākumi LJVS sasniegšanai un saglabāšanai, kuri nav saistīti ar esošiem ES tiesību aktiem un starptautiskiem līgumiem (**2b**).

1. Kopsavilkums

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 17. jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā jeb Jūras stratēģijas pamatdirektīva (turpmāk – Direktīva) nosaka Eiropas Savienības dalībvalstu atbildību par laba jūras vides stāvokļa panākšanu līdz 2020.gadam to jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos. Direktīvas prasības ir pārņemtas ar Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likumu (turpmāk – Likums) un Ministru kabineta 2010.gada 23.novembra noteikumiem Nr.1071 „Prasības jūras vides stāvokļa novērtējumam, laba jūras vides stāvokļa noteikšanai un jūras vides mērķu izstrādei”.

Atbilstoši Direktīvas un Likuma prasībām, Latvijai ir jāizstrādā un jāīsteno jūras stratēģija, kas ir vispusīgs, secīgi izstrādātu sistemātisku pasākumu kopums, lai panāktu un saglabātu labu jūras vides stāvokli, novērstu jūras vides stāvokļa pasliktināšanos Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos. Jūras stratēģija ietver:

- 1) jūras vides stāvokļa sākotnējo novērtējumu (turpmāk – jūras novērtējums), laba jūras ūdeņu vides stāvokļa definēšanu, vides kvalitātes mērķu un rādītāju noteikšanu (2012.g.);
- 2) jūras vides monitoringa programmas izstrādi (2014.g.);
- 3) pasākumu programmas izstrādi (2015.g.) un īstenošanu.

Saskaņā ar Likuma 12.pantu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – Ministrija) ir izstrādājusi Plānu pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā (turpmāk – Programma), kas ir jūras stratēģijas izstrādes noslēdzošais posms Direktīvas īstenošanā laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam. **Programmas mērķis** ir noteikt nepieciešamos pasākumus laba jūras vides stāvokļa panākšanai un saglabāšanai Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos atbilstoši Direktīvas un Likuma prasībām. Tās **sagaidāmais rezultāts** – īstenojot Programmā paredzētos pasākumus, tiek sasniegti uz jūras novērtējuma pamata noteiktie jūras vides mērķi un tiek saglabāts vai panākts labs jūras vides stāvoklis Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos, kā tas noteikts Direktīvā un Vides politikas pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam.

Programmas izstrāde izriet no Direktīvas 13. un 14. panta un VI. pielikuma prasībām un uz to pamata izdotajām ES līmeņa rekomendācijām¹. Tāpēc atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 2.decembra noteikumu Nr.737 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” 6.punktam, Ministrija šo Programmu ir izstrādājusi, pēc iespējas ievērojot minēto noteikumu prasības plāna izstrādei, ciktāl tās nav pretrunā ar Eiropas Savienības normatīvajā aktā (Direktīvā) noteiktajām prasībām.

Programmas izstrāde balstīta uz 2012.gadā Latvijas Hidroekoloģijas institūta izstrādāto jūras novērtējumu, laba jūras vides stāvokļa (LJVS) definējumu un noteiktajiem jūras vides mērķiem (JVM)². Līdztekus vides stāvokļa vērtējumam, jūras novērtējums ietver gan slodžu uz jūras vidi analīzi, gan jūras izmantošanas ekonomisko un sociālo analīzi, tai skaitā, novērtējumu nākotnes attīstības tendencēm jūras izmantošanā (sauktu par „bāzes scenāriju”).

---

¹ EC MSFD CIS „Programmes of measures under the Marine Strategy Framework Directive. *Recommendations for implementation and reporting*. (Final version, 25 November 2014).

² Pieejami: <http://www.lhei.lv/lv/jurasdirektiva.php>.

VARAMPlan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

Lai Programmu izstrādātu atbilstoši Direktīvā un Likumā noteiktajām prasībām, papildus 2012.gada jūras novērtējumam 2014. gadā un 2015.gadā veikti pētījumi projektu ietvaros:

1. „Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”³ (turpmāk – Priekšizpēte) 2014. gadā;

2. „Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”⁴ (turpmāk – Priekšlikumu projekts) 2015. gadā. Tā rezultātā ir izstrādāti pētniecisko datu analīzē pamatoti priekšlikumi Programmā iekļaujamiem papildu pasākumiem, kā arī to tehniskās iespējamības novērtējums.

Programmas sagatavošanas metodika izstrādāta, ņemot vērā Direktīvas un Likuma prasības attiecībā uz Programmas izstrādi, Direktīvas kopējās ieviešanas stratēģijas ietvaros sagatavotās rekomendācijas⁵ un ieteikumus koordinētai nacionālo pieeju izstrādei Baltijas jūras reģionā (*HELCOM* ietvaros). Ņemta vērā arī pieredze un prakse citās ES dalībvalstīs, prasības ziņošanai atbilstoši Direktīvas 13.9.pantam, kā arī Latvijā pieejamā informācijas un zināšanu bāze. Detalizēts metodikas izklāsts pieejams Priekšizpētes Noslēguma ziņojumā⁶. Programmas izstrādes process aprakstīts šī dokumenta 3.nodaļā „Pasākumu programma”.

Jūras vidi ietekmē liels skaits citu jomu un nozaru politiku, piemēram, jaunā Kopējā Zivsaimniecības politika (KZP) un Kopējā Lauksaimniecības politika (KLP). Ievērojama daļa tajās paredzēto pasākumu vēl nav pabeigti, atsevišķi vēl tikai tiek plānoti. Programmas izstrādes gaitā tika izvērtēts, kādi pasākumi izriet no Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem, Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktiem gan vides aizsardzības, gan citās jomās, kāds ir pasākumu ieviešanas statuss, kādus uzlabojumus jūras vides stāvoklī līdz 2020.gadam šie pasākumi spēj nodrošināt⁷. Jūras vides stāvokļa uzlabošanai un piesārņojuma slodzes samazināšanai no sauszemes avotiem šobrīd nozīmīgākais ir pasākumu kopums, ko paredz upju baseinu apsaimniekošanas plāni (turpmāk – UBAP) 2016.-2021.gadam⁸. Visu UBAP plānoto pasākumu īstenošana varētu dot ievērojamu pozitīvu efektu, it īpaši, lai samazinātu eutrofikācijas apmērus.

Spēkā esošo (pamata) pasākumu pilnīga īstenošana kopumā varētu uzlabot jūras vides stāvokli. Tomēr ir secināts, ka ar tiem vien nav pietiekami, lai panāktu labu jūras vides stāvokli. Tāpēc ir identificēti un Programmā iekļauti jauni papildu pasākumi eutrofikācijas, invazīvo sugu un jūru piesārņojošo atkritumu mazināšanai, telpiskās aizsardzības pasākumi attiecībā uz aizsargājamām jūras teritorijām un jūras telpiskā plānošana kā efektīvs instruments jūras resursu

³ LHEI, 2014. Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”.Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf

⁴ LHEI, 2015. „Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. Noslēguma ziņojums pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslikumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf

⁵ EC MSFD CIS „Programmes of measures under the Marine Strategy Framework Directive. *Recommendations for implementation and reporting*. (Final version, 25 November 2014)

⁶ Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf

⁷ Detalizēta informācija par esošo pasākumu analīzi pieejama šī dokumenta 2.pielikumā un http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf; : http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslikumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf .

⁸ LVĢMC, 2015. Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni. Pieejami: <http://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/udens-apsaimniekosana-/upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-/upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-un-pludu-riska-parvaldiba?id=1107&nid=424>

VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

ilgtspējīgai izmantošanai. Bez tam Programmā paredzēti izpētes pasākumi zināšanu un informācijas bāzes uzlabošanai (zinātniskās pētniecības projekti).

Pētījumu rezultāti liecina, ka visu esošo un papildu pasākumu īstenošana būtiski samazinātu antropogēno slodzi uz jūras vidi un uzlabotu jūras vides stāvokli. Vienlaikus ir zinātniski pierādīts, ka labu jūras vides stāvokli nebūs iespējams panākt līdz 2020.gadam, jo jūras ekosistēma spēj atveseļoties tikai vairāku gadu desmitu laikā, turklāt plānoto pasākumu efekts parādās ilgākā laikā. Tāpēc Programma paredz **izņēmuma** gadījumu attiecībā uz **eitrofikāciju**. Zinātniskie pētījumi pierāda, ka izmaiņas Baltijas jūrā notiek ar lielu laika nobīdi, ko nosaka Baltijas jūras iekšējie biogeoķīmiskie procesi. Saskaņā ar kopējo izpratni par Baltijas jūrā notiekošo procesu laika skalu, ir atzīts, ka, īstenojot pasākumus jūras vides stāvokļa uzlabošanai, var paiet vismaz 30 līdz 50 gadi, līdz tiek sasniegts vēlamais stāvoklis. Eitrofikācijas gadījumā ir pamatoti noteikt, ka 2020.gadā labs vides stāvoklis Latvijas jūras ūdeņos netiks sasniegts Baltijas jūras dabīgo apstākļu dēļ un ir pamatoti piemērot izņēmumu atbilstoši Likuma 16.panta otrajai daļai (Direktīvas 14.panta 1.punkta e) daļai).

Jūras stratēģijas, t.sk. Programmas, izstrādāšanas un īstenošanas koordinēšanai ir izveidota Jūras vides padome⁹. Lai nodrošinātu to, ka visām ieinteresētajām pusēm un sabiedrībai ir efektīvas iespējas piedalīties pasākumu programmas izstrādē un apspriešanā, Programmas izstrādes gaitā (2014-2016) notika konsultācijas ar iesaistītajām pusēm, tai skaitā, ar piekrastes pašvaldību pārstāvjiem un attiecīgo tautsaimniecības nozaru pārstāvjiem, kā arī tika informēta Jūras vides padome un Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padome, noorganizēti divi semināri (2014.un 2015.gadā). Sabiedriskā apspriešana notika saskaņā ar normatīvajiem aktiem par informācijas atklātību un sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā.

Ievērojot Direktīvā noteikto reģionālās sadarbības proincipu, Programma ir koordinēta un saskaņota Baltijas jūras reģiona līmenī Helsinku komisijas (*HELCOM*) ietvaros, kā arī sadarbojoties ar citām ES dalībvalstīm un valstīm, ar kurām Latvijai ir jūras robeža. Reģionālās sadarbības ietvaros koordinēti veicamie pasākumi, lai panāktu LJVS, ir apkopoti visu Baltijas jūras reģiona ES dalībvalstu kopīgi izstrādātā *HELCOM* dokumentā¹⁰, kas veido katras dalībvalsts, t.sk., Latvijas, Programmas reģionālo komponenti. Programmas koordinācija ES līmenī notika Direktīvas ieviešanai izveidoto darba grupu ietvaros.

Programmā ietvertu pasākumu īstenošanas rezultātā panāktais jūras vides stāvokļa uzlabojums pozitīvi ietekmēs piekrastes ekonomisko izaugsmi (īpaši tūrisma nozari un zvejniecību), palielināsies piekrastes rekreatīvā vērtība, kas būs ieguvums iedzīvotāju atpūtai, veselībai un labklājībai kopumā. Sagaidāms, ka Programmai būs pozitīva ietekme uz jūras vides kvalitāti ārpus Latvijas jūras robežām, jo paredzēto pasākumu mērķis ir nodrošināt vides stāvokļa uzlabošanu Latvijas jūras ūdeņos. Lai panāktu lielāku pozitīvu efektu uz Baltijas jūras vidi, Latvija piedalīsies reģionālā mērogā kopīgi īstenojamajos pasākumos, t.sk., *HELCOM* Reģionālā rīcības plāna jūru piesārņojošo atkritumu jomā.

⁹ Ministru kabineta 2011.gada 2.augustanoteikumi Nr.596 „Jūras vides padomes nolikums”.

¹⁰ *Joint documentation of regional coordination of programmes of measures. HELCOM, 2016*

2. Esošās situācijas raksturojums jūras vides politikas jomā

Vides politikas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam (turpmāk – VPP2020)¹¹ prioritātē „Ūdens resursi un Baltijas jūra” ir noteikts politikas mērķis „Nodrošināt labu ūdeņu stāvokli un to ilgtspējīgu izmantošanu”. VPP2020 Informatīvās daļas 12.nodaļā „Turpmākās rīcības plānojums” kā viens no galvenajiem norādīts šāds pasākums „F1.3.Izstrādāt jūras stratēģiju (pasākumu kopums), tai skaitā izstrādāt un īstenot pasākumu programmu, lai panāktu labu jūras vides stāvokli un ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam stratēģisko mērķi jūras vides aizsardzībai”. Sagaidāmais rezultāts – Programmas īstenošanas rezultātā palielināsies labā stāvoklī esošu jūras ūdeņu īpatsvars.

2.1. Sasaiste ar citiem attīstības plānošanas dokumentiem

Stratēģija „*Eiropa 2020 – gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes stratēģija*” (turpmāk – stratēģija “Eiropa 2020”) (2010. gada 17. jūnijs) atzīmē, ka piekrastes un jūrlietu nozarēm ir ievērojams potenciāls attiecībā uz ilgtspējīgu izaugsmi un ir būtiska nozīme stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā.

Eiropas Savienības integrētās jūrlietu politikas (IJP) vides pīlārs ir Direktīva . IJP mērķis ir atbalstīt jūru un okeānu ilgtspējīgu attīstību un izveidot koordinētu, saskaņotu un pārredzamu lēmumu pieņemšanas mehānismu saistībā ar ES nozaru politikas virzieniem, kas ietekmē jūras un jūrlietu nozares, vienlaikus sasniedzot labu vides stāvokli, kā tas noteikts Direktīvā. Direktīva nosaka ekosistēmas pieeju kā galveno principu, lai nodrošinātu vides aizsardzības interešu integrāciju citās politikās (kopējā zivsaimniecības politikā, kopējā lauksaimniecības politikā, jūras transporta un citās jomās, kuras visvairāk ietekmē jūras vidi) laba jūras vides stāvokļa panākšanai. IJP un Direktīva nosaka jūras telpisko plānošanu kā ekosistēmas pieejas piemērošanas instrumentu, lai panāktu līdzsvaru starp jūras vides aizsardzības un jūras teritorijas izmantošanas interesēm, kā arī jūras un piekrastes resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Eiropas Komisijas iniciatīva „*Jūras nozaru izaugsme* » (*Zilā izaugsme, Blue Growth*)¹² uzskatāma par stratēģijas „Eiropa 2020” jūrlietu dimensija, kuras mērķis ir izmantot līdz šim neapzināto Eiropas okeānu, jūru un piekrastes potenciālu nodarbinātības un izaugsmes jomā, atzīmējot, ka par izaugsmes un inovācijas dzinēj spēku var kļūt arī vides jomā izvirzītie mērķi. Nozīmīgākās jau uzsāktās iniciatīvas ir Direktīvas kā IJP vides pīlāra, kā arī jūras telpiskās plānošanas un piekrastes zonas pārvaldības ieviešana. Lai gūtu maksimālo labumu no jūras un tās resursu potenciāla izmantošanas, nepieciešami atbilstoši ieguldījumi un pētniecības darbs, atbalsts jūras pētniecības attīstībai; ilgtspējīga, uz ekosistēmas pieeju balstīta jūras vides izmantošana ir priekšnoteikums konkurētspējīgas jūras ekonomikas izaugsmei; ir nepieciešama integrēta pieeja jūrlietām, tai skaitā, jūras telpiskā plānošana¹³.

¹¹ Apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014.gada 26.marta rīkojumu Nr.130 „Par Vides politikas pamatnostādņēm 2014.–2020. gadam”.

¹² Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu komitejai un reģionu Komitejai „Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas” COM(2012)494, 13.09.2013,

¹³ Latvijas nacionālā pozīcija Nr.1 „Par Komisijas Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu komitejai un reģionu Komitejai „Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas”

Eiropas Komisijas **Bioloģiskās daudzveidības stratēģijā** noteikti prioritārie darbības virzieni 6 jomās globālās bioloģiskās daudzveidības stratēģijas ieviešanai ES.

ES Stratēģijas Baltijas jūras reģionam (SBJR)¹⁴ trīs vispārīgie mērķi – glābt jūru, apvienot reģionu un celt labklājību – saskan ar stratēģijas „Eiropa 2020” mērķiem, proti, veicināt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. SBJR Rīcības plānā paredzētās rīcības mērķa “Glābt jūru” panākšanai politikas jomās biogēnu un bīstamo vielu piesārņojuma mazināšanai, tīras un drošas kuģošanas veicināšanai, kā arī horizontālajās darbībās “Klimats” un “Telpiskā plānošana” veicina Direktīvā un HELCOM nosprausto jūras vides mērķu panākšanu.

HELCOM Baltijas jūras rīcības plāns (2007) (turpmāk – **HELCOM BJRP**)¹⁵ nosaka reģionālā, starptautiskā un nacionālā līmenī nepieciešamās rīcības laba jūras vides stāvokļa panākšanai līdz 2021.gadam Baltijas jūras videi nozīmīgākajās jomās: eutrofikācija, bīstamās vielas, bioloģiskā daudzveidība un jūrlietas. **HELCOM** Ministru deklarācija (Kopenhāgena, 2013)¹⁶ nosaka aktualizētus uzdevumus **HELCOM** BJRP noteiktā laba jūras vides stāvokļa panākšanai, t.sk., nosaka precizētus eutrofikācijas samazināšanas mērķus katrai **HELCOM** dalībvalstij. Latvijai noteiktais biogēnu samazināšanas mērķis slāpeklim ir 1670 tonnas un fosforam 220 tonnas gadā. Ne vēlāk kā 2016.gadā, jāuzsāk īstenot pasākumi, lai līdz maksimāli pieļaujamajam līmenim samazinātu biogēnu noplūdi jūrā, kā arī biogēnu slodzi no ūdens un gaisa pārnesei.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam (Latvija 2030) prioritātei „Daba kā nākotnes kapitāls” noteiktais attīstības virziens ir dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīga apsaimniekošana. Dabas kapitālu veido ekosistēmu (jūra, mežs u.c.) elementu kopums, kas rada un uztur cilvēces eksistencei nepieciešamus dabas resursus un ekosistēmu pakalpojumus. Dabas kapitāla pieeja ir jāintegrē vides, ekonomikas, telpiskās un reģionālās attīstības un zemes politikā. Ekosistēmu produktu un pakalpojumu izvērtējums ir jāizmanto visos politikas analīzes, veidošanas un īstenošanas posmos. **Latvija 2030** telpiskās attīstības perspektīva kā vienu no nacionālo interešu telpām definē Baltijas jūras piekrasti – vienu no Latvijas lielākajām vērtībām, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jālīdzsvaro ar ekonomiskās attīstības veicināšanu. Jāizstrādā un praksē jāievieš piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes, kā arī jāizstrādā jūras telpiskais plānojums valsts teritoriālajiem ūdeņiem un ekskluzīvajai ekonomiskajai zonai saistībā ar sauszemes daļu.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam (NAP2020). Prioritātes „Izaugsmi atbalstošas teritorijas” rīcības virziena „Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana” mērķis ir „saglabāt dabas kapitālu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un sekmēt tā ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas un cilvēka darbības radītos riskus vides kvalitātei.”

¹⁴ Stratēģija apstiprināta 2009. gada oktobra Eiropadomē, īstenošana balstās uz Rīcības plānu, kas tiek regulāri atjaunots

¹⁵ *Baltic Sea Action Plan. HELCOM, 2007.* Pieejams: <http://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/action-plan>

¹⁶ *HELCOM Copenhagen Ministerial Declaration, 3 October 2013, Copenhagen, Denmark.* Pieejams: <http://helcom.fi/Documents/Ministerial2013/Ministerial%20declaration/2013%20Copenhagen%20Ministerial%20Declaration%20w%20cover.pdf>

Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam¹⁷ nosaka, ka piekrastes nozīmīgākā vērtība un attīstības resurss ir vienotais dabas un kultūras mantojums; attīstības pamatprincips ir ilgtspējīga attīstība. Pamatnostādnes uzdod izstrādāt valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastei.

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.-2019.gadam¹⁸. Lai sasniegtu reģionālās politikas mērķus, viens no pamatnostādnēs noteiktajiem rīcības virzieniem ir atbalstīt Baltijas jūras piekrasti kā „Latvija 2030” noteikto funkcionālo mērķteritoriju. Mērķis: Veidot Baltijas jūras Latvijas piekrasti kā saimnieciski aktīvu un kvalitatīvu dzīves, biznesa, kultūrvides un rekreācijas telpu, efektīvi izmantojot piekrastes resursus. Papildus piekrastes teritorijai tiks sniegts atbalsts arī vides kvalitātes nodrošināšanai (t.sk. ūdenssaimniecības infrastruktūras un atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai) un atjaunojamo energoresursu, kas pieejami piekrastē, izmantošanai saskaņā ar VPP2020 un nacionālo stratēģiju par pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam¹⁹. Ilgtspējas pamatprincipa ievērošana transporta nozarē nozīmē paaugstināt konkurētspēju un nodrošināt augstas kvalitātes mobilitātes pakalpojumus, vienlaicīgi efektīvāk un videi draudzīgi izmantojot resursus, tādējādi panākot vides un ekonomisko faktoru sabalansētību. Rīcības virziena „Latvija – ilgtspējīgs transporta un loģistikas pakalpojumu sniedzējs” īstenošanai noteikti tādi uzdevumi kā Latvijas lielo un mazo ostu attīstība, starptautiskajiem un ES standartiem atbilstošas, ilgtspējīgas jūrniecības apakšnozares stabilu izaugsmi, kas paredz tādus pasākumus kā nacionālās SafeSeaNet sistēmas pilnveidošanu, galveno kuģu ceļu jūrā uzmērīšana (atbilstoši HELCOM Ministru deklarāciju (2010, 2013) prasībām) u.c.

2.2. Jūras vides stāvoklis un to ietekmējošās slodzes

Baltijas jūras ekosistēmas jutīgumu pret ārējo iedarbību nosaka gan dabiskie apstākļi, gan slodze, ko rada antropogēnā ietekme tās sateces baseinā. Ļoti lēnās ūdens apmaiņas starp Baltijas jūru un Ziemeļjūru dēļ jūrā ievadītās kaitīgās vielas tur saglabājas ilgstoši un var akumulēties jūras barības ķēdē līdz dzīvajiem organismiem toksiskam līmenim. Arvien aktuālāka problēma ir svešo sugu parādīšanās. Tomēr **galvenā problēma ir eutrofikācija**, kas veicina sistēmas funkcionēšanas līdzsvara izjaukšanu, ietekmē bioloģisko daudzveidību un gandrīz visi Baltijas jūras rajoni ir klasificējami kā neatbilstoši labam vides stāvoklim²⁰. Monitoringa rezultāti liecina, ka relatīvi lielas smago metālu slodzes jūrā nonāk ar Daugavas ūdeņiem²¹.

¹⁷ Apstiprināts ar Ministru kabineta 2011.gada 20.aprīļa rīkojumu Nr.169 „Par Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņēm 2011.-2017.gadam.

¹⁸ Pieņemtas ar Ministru kabineta 2013.gada 29.oktobra rīkojumu Nr. 496. <http://likumi.lv/doc.php?id=261409>

¹⁹ Pieņemtas ar Ministru kabineta 2013.gada 27.decembra rīkojumu Nr. 683. <http://likumi.lv/doc.php?id=263436>

²⁰ HELCOM, 2014. *Eutrophication status of the Baltic Sea 2007-2011 – A concise thematic assessment. Baltic Sea Environment Proceedings No.143*

²¹ LHEI (2012) „Jūras vides stāvokļa sākotnējais novērtējums. A sadaļa. Jūras vides stāvokļa apraksts”, 121.lpp. Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2012/Juras_derektiva_A.pdf.

Jūras vides stāvoklis Latvijas teritoriālajiem un EEZ ūdeņiem ir vērtēts 2012.gada jūras novērtējuma ietvaros²². Konstatēts, ka lielā daļā gadījumu jūras vides stāvoklis neatbilst LJVS definīcijai un atsevišķos gadījumos vides mērķus un atbilstošos rādītājus nav iespējams noteikt kvantitatīvi. Kā būtiskākā problēma ir jāatzīmē rādītāju trūkums lielākajai daļai LJVS raksturojošo kvalitatīvo raksturlielumu (turpmāk arī – raksturlielums vai D). Tāpēc vairākiem raksturlielumiem (D2, D4, D6, D7, D8, D10, D11) novērtējumu nebija iespējams veikt. Savukārt jūras vides stāvokļa novērtēšana atbilstoši raksturlieluma D1 kritērijiem bija iespējama tikai pēc viena rādītāja, kā rezultātā iegūtais novērtējums “labs stāvoklis” ir ar ļoti zemu ticamību. Novērtējums pēc eutrofikācijas (D5) kritērijiem kopumā saskan ar Baltijas jūras kopējo novērtējumu un atbilst “sliktam stāvoklim”. Savukārt piesārņojošo vielu līmeņi pārtikā izmantojamo jūras bioloģisko organismu audos kopumā ir vērtējami kā atbilstoši EK noteiktajiem līmeņiem.

Jūras vides sabalansētu attīstību traucē dažādas slodzes un ietekmes – fiziski bojājumi un zaudējumi, hidroloģisko procesu traucējumi, piesārņojums ar bīstamām vielām, eutrofikācija un bioloģiskie traucējumi. Lai panāktu labu jūras vides stāvokli, nepieciešams samazināt šo slodzi ietekmi. Viena veida slodzes parasti rada dažādām tautsaimniecības nozarēm piederīgas saimnieciskās darbības. Šobrīd pieejamās informācijas un zināšanu apjoms ir nepietiekams, lai precīzi kvantitatīvi novērtētu katra avota īpatsvaru kopējā slodzē. Tāpēc tika ņemta vērā citu valstu pieredze un vietējo ekspertu vērtējums, lai noteiktu nozares, kas visvairāk ietekmē jūras vides stāvokli. Izvērstu skaidrojumu un shematisku attēlojumu saiknei starp nozaru radīto spiedienu, slodzēm, katru no jūras vides mērķiem un jūras vides stāvokļa raksturlielumiem skatīt 1.pielikumā.

2.3. Jūras vides mērķi

Laba jūras vides stāvokļa sasniegšanai Latvijā ir noteikts 7 mērķu kopums. Mērķi noteikti tā, lai maksimāli efektīvi varētu plānot un īstenot laba jūras vides stāvokļa panākšanai nepieciešamos pasākumus, kā arī ņemot vērā galvenās jūras vides stāvokli ietekmējošās slodzes. Latvijā noteiktie jūras vides mērķi, tiem atbilstošie jūras vides stāvokli raksturojošie kvalitatīvie raksturlielumi²³ (D²⁴) un sasniedzamais rezultāts atspoguļoti 1.tabulā.

1. tabula. Latvijas jūras ūdeņiem noteikto jūras vides mērķu saikne ar jūras vides stāvokli raksturojošajiem kvalitatīvajiem raksturlielumiem (D)

Jūras vides mērķi	Jūras vides stāvokli raksturojošie kvalitatīvie raksturlielumi („D”)	Sagaidāmais stāvoklis, sasniedzot JVM
JVM1: Antropogēnās	D1 Bioloģiskā daudzveidība	Antropogēno aktivitāšu ietekme uz jūras

²² LHEI 2012. Jūras vides stāvokļa sākotnējais novērtējums. D sadaļa. Definētie Latvijas jūras ūdeņu vides stāvokļa mērķa lielumi un aktuālā stāvokļa novērtējums [http://www.lhei.lv/docs/2012/Juras_derektiva_D.pdf]

²³ Ministru kabineta 2010.gada 23.novembra noteikumi Nr.1071 „Prasības jūras vides stāvokļa novērtējumam, laba jūras vides stāvokļa noteikšanai un jūras vides mērķu izstrādei”

²⁴ Angl. „descriptor”, saīsināti “D” saskaņā ar direktīvu 2008/56/EK

aktivitātes nav negatīvi ietekmējušas jūras biotopus un sugas	D2 Svešās sugas	biotopiem un sugām ir tāda līmenī, kas neatstāj negatīvu un paliekošu efektu uz tiem.
	D4 Barības ķēdes	
	D6 Jūras dibena integritāte	
JVM2: Jūras resursu izmantošana ir ilgtspējīga un nedegradē ekosistēmu	D3 Komerčiāli izmantotās zivis	Jūras resursu izmantošana nepārsniedz līmeni, pie kura notiek jūras ekosistēmas degradācija. Šeit ir iekļaujama resursu izmantošanas tiešā un netiešā ietekme.
JVM3: Eitrofikācija nerada negatīvu ietekmi uz Jūras ekosistēmu	D5 Eitrofikācija	Eitrofikācijai sasniedzot kritisko līmeni, ir novērojami tās negatīvie efekti uz jūras vidi. Eitrofikācija ir pieļaujama līmenī, kas nerada šādus negatīvos efektus.
JVM4: Jūrai raksturīgs hidromorfoloģisks stāvoklis	D7 Izmaiņas hidrogrāfiskajos apstākļos	Jūrā netiek veiktas darbības, kas izmaina jūrai raksturīgo hidromorfoloģisko stāvokli.
JVM5: Kaitīgo vielu koncentrāciju līmenis nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu	D8 Kaitīgo vielu koncentrācijas jūras vidē, t.sk. attiecībā uz naftas piesārņojumu	Kaitīgo vielu slodžu samazinājums līdz līmenim, kas nerada kaitīgo vielu koncentrācijas jūrā, pie kurām ir novērojamas negatīva ietekme uz jūras organismiem.
	D9 Kaitīgo vielu koncentrācijas zivīs un citās jūras vēltēs	
JVM6: Cietie atkritumi nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu	D10 Jūru piesārņojošie atkritumi	Novērsta cieto atkritumu izplatību un koncentrācijas, pie kurām parādās negatīvi efekti uz jūras organismiem.
JVM7: Troksnis un cita veida enerģija nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu	D11 Jūrā ievadītā enerģija (troksnis)	Troksnis vai cita veida enerģija, kas tiek novadīta jūras vidē, nesasniedz līmeni, pie kura ir novērojama tā negatīva ietekme uz jūras ekosistēmu.

3. Pasākumu programma

3.1. Pasākumu programmas izstrādes metodika un process

Lai Eiropas Savienībā nodrošinātu vienotu pieeju Direktīvas prasību interpretācijai, Direktīvas Kopējās ieviešanas stratēģijas rekomendācijas nosaka iedalījumu „esošos (pamata) pasākumos” un „papildu pasākumos”.

Pasākumu programma tika izstrādāta noteiktā secībā, veicot:

1) **esošo un plānoto nozaru politiku pasākumu, kam ir ietekme uz jūras vidi, ieviešanas efektivitātes izvērtējumu**, identificējot šo pasākumu ieviešanas trūkumus un novērtējot to sagaidāmo efektu (sagaidāmās izmaiņas jūras vides stāvoklī no šo pasākumu īstenošanas;

2) **novērtējumu riskam nesniegt JVM** (sauktu par „risku novērtējumu”), kurā ņemtas vērā līdz 2020.gadam sagaidāmās attīstības tendences jūras izmantošanā un esošo un plānoto nozaru politiku pasākumu ieviešanas efekts²⁵, kas norādīs uz papildus pasākumu nepieciešamību;

3) iespējamo **papildus pasākumu identificēšanu, novērtēšanu un izvēli**, ņemot vērā noteiktas novērtēšanas metodes un izvēles kritērijus (pasākumu tehnisko iespējamību, izmaksu-efektivitāti, sociālekonomiskās ietekmes);

4) izvērtējumu nepieciešamībai piemērot **izņēmumus**, ņemot vērā Direktīvā un Likumā noteiktos pieļaujamus izņēmumu veidus, sagatavojot atbilstošus pamatojumus un paredzot pasākumus, kas būtu nepieciešami saistībā ar piemērotajiem izņēmumiem;

5) Programma koordinēšanu un saskaņošanu Baltijas jūras reģiona līmenī;

6) Programmas pārrobežu ietekmes novērtējumu, izvērtējot Programmā iekļauto pasākumu pārrobežu piesārņojuma un apdraudējuma risku, lai nodrošinātu programmas labvēlīgu ietekmi uz Baltijas jūras reģiona ūdeņiem ārpus Latvijas jurisdikcijas.

Sīkāka informācija par Programmas izstrādes metodiku atrodama 2014.gadā īstenotā projekta „Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”²⁶ (turpmāk – Priekšizpēte) atskaitēs.

3.2. Esošo un plānoto tautsaimniecības nozaru pasākumu ar ietekmi uz jūras vidi vispārējs izvērtējums

Izvērtējuma gaitā esošie pasākumi tika sagrupēti atbilstoši slodzēm, katrai grupai atzīmējot to jūras vides stāvokli raksturojošo raksturlielumu, kuru tā ietekmē. Jāatzīmē, ka vienā grupā esošie pasākumi var ietekmēt arī vairākus citus raksturlielumus. No starptautiskajiem, ES un Latvijas politikas plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem izrietošo, jūras vidi ietekmējošo pasākumu vispārējs izvērtējums sniegts 2. pielikumā, bet izvērstis izvērtējums – Priekšizpētes

²⁵ “Risku novērtējums” jāveic, salīdzinot jūras vides stāvokli „bāzes scenārijā” (BS) un LVS. BS ietver divus elementus – (1) nozaru, kas rada slodzes, sagaidāmās attīstības tendenču novērtējumu (jo tas var mainīt nozaru radīto slodzi apjomu) un (2) „bāzes scenārija” pasākumu ieviešanas ietekmes novērtējumu.

²⁶ LHEI, 2014. Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”.Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf
VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

(2014.) un Priekšlikumu projekta (2015.) noslēguma ziņojumā²⁷. Lai izvērtētu pasākumu efektivitāti, tika analizēta pasākumu vai to ieviešanas nenoteiktība. Šai nolūkā tika analizēti pasākumu raksturojoši rādītāji, kas ietekmē šo nenoteiktību – (i) pasākuma likumīgais statuss; (ii) pasākuma ieviešanas statuss; (iii) skaidrība par ieviešamo pasākumu; (iv) nozīmīgi šķēršļi pasākuma ieviešanai.

3.3. Novērtējums riskam nesasnīgt jūras vides mērķus un labu jūras vides stāvokli

„Riska novērtējums” ietver salīdzinājumu starp sagaidāmo jūras vides stāvokli 2020.gadā (ņemot vērā pamata pasākumu efektivitāti) un izvirzītajiem jūras vides mērķiem. Ja prognozētais jūras vides stāvoklis neatbilst izvirzītajiem jūras vides mērķiem, ir nepieciešams noteikt „papildu pasākumus” slodžu samazināšanai un vides stāvokļa uzlabošanai.

Ņemot vērā pieejamās informācijas ierobežotību Programmas izstrādes gaitā bija iespējams izstrādāt tikai kvalitatīvu „riska vērtējumu”, balstoties uz eksperta vērtējumu. Izņēmums ir kvalitatīvais raksturlielums „Eitrofikācija” (D5), kam tika izstrādāts kvantitatīvs novērtējums. Riska vērtējums nav veikts tiem raksturlielumiem, par kuriem nebija pietiekami daudz informācijas.

Secināts, ka **no visiem analizētajiem raksturlielumiem lielākais risks nesasnīgt LVS pastāv attiecībā uz: D2 “Svešās sugas”, D5 “Eitrofikācija” un D10 “Jūru piesārņojošie atkritumi”**. Izvērstu riska novērtējumu un priekšlikumus papildus pasākumiem attiecībā uz D2, D5 un D10 skatīt 3.pielikumā.

3.4. Pasākumi jūras vides mērķu sasniegšanai un LVS panākšanai

Izvērtējot risku nesasnīgt labu jūras vides stāvokli līdz 2020.gadam, konstatēts – esošais stāvoklis lielā mērā nesaskan ar labu jūras vides stāvokli, tāpēc tikai esošo un plānoto pasākumu īstenošana nenodrošinās būtiskus uzlabojumus. Tāpēc **kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem identificēts lielākais risks nesasnīgt LVS – D2 “Svešās sugas”, D5 “Eitrofikācija” un D10 “Jūru piesārņojošie atkritumi” – ir noteikti nepieciešamie papildu pasākumi**. Visi identificētie papildu pasākumi ir tehniski īstenojami. To aprakstus skatīt 3.pielikumā, bet kopsavilkumu – 2.tabulā.

Līdztekus papildu pasākumiem, Latvija piedalīsies **reģionālās sadarbības** ietvaros koordinēti veicamajos kopīgajos pasākumos, par kuriem vienojušās visas ES dalībvalstis Baltijas jūras reģionā. Reģionālie pasākumi ir izklāstīti *HELCOM* dokumentā²⁸ un reģionālajā „Rīcības plānā jūru piesārņojošo atkritumu jomā”²⁹, kas izstrādāts saskaņā ar *HELCOM* rekomendāciju 36/1 (2015), ievērojot arī Direktīvas prasības.

²⁷ Priekšizpētes (2014) noslēguma ziņojuma 5. pielikums; Priekšlikumu projekta (2015) noslēguma ziņojuma 1.pielikums. Pieejami:

²⁸ HELCOM Joint document

²⁹ HELCOM Marine litter action plan, 2015. Pieejams: <http://helcom.fi/action-areas/waste-water-litter/marine-litter/marine-litter-action-plan>

3.5. Izņēmuma piemērošana papildu pasākumu ieviešanai un vides mērķu sasniegšanai attiecībā uz D5 «Eitrofikācija»

Direktīvas 14.panta 1.punkta „e” apakšpunkts pieļauj izņēmuma gadījumu, kad dalībvalsts savos jūras ūdeņos nevar sasniegt labu jūras vides stāvokli līdz 2020.gadam, ja to kavē dabiskie apstākļi, kuri neļauj savlaicīgi uzlabot attiecīgo jūras ūdeņu stāvokli. Ja tiek piemērots minētais izņēmuma veids, tad pagaidu pasākumi (*ad hoc* pasākumi) nav jāīsteno.

Izņēmuma piemērošanas pamatojums: Ir zinātniski pierādīts, ka izmaiņas Baltijas jūrā notiek ar lielu laika nobīdi, ko nosaka Baltijas jūras iekšējie biogeoķīmiskie procesi. Īstenojot pasākumus jūras vides stāvokļa uzlabošanai var paiet pat 30 līdz 50 gadi, līdz tiek sasniegts vēlamais stāvoklis. Ņemot vērā modeļa aprēķina rezultātus³⁰, eitrofikācijas gadījumā ir pamatoti noteikt, ka labs vides stāvoklis netiks sasniegts 2020.gadā Baltijas jūras dabisko apstākļu dēļ un ir pamatoti piemērot izņēmumu. Izvērstu izņēmuma piemērošanas pamatojumu skatīt 4.pielikumā.

Izņēmuma piemērošanas priekšnosacījums: atbilstoši Direktīvai, piemērojot minēto izņēmuma gadījumu, Latvija īsteno uz jūras vides stāvokļa uzlabošanu vērstos pasākumus ar mērķi panākt LJVS. Latvijai jāsamazina kopējā slāpekļa un kopējā fosforā slodzes uz Rīgas līci un Baltijas jūru līdz nepieciešamajam bāzes scenārija līmenim, kā starpmērķi izvirzot koncentrāciju samazināšanās tendenci.

3.6. Pasākumu programmā ietvertie telpiskās aizsardzības pasākumi

Atbilstoši Direktīvas 13. panta 4. punktam, pasākumu programmā nepieciešams ietvert telpiskās aizsardzības pasākumus, sekmējot vienotus un reprezentatīvus aizsargājamo jūras teritoriju tīklus. Šādi pasākumi varētu vienlaikus sekmēt vairāku jūras vides mērķu sasniegšanu.

3.6.1. Esošie telpiskās aizsardzības pasākumi. Latvijas aizsargājamās jūras teritorijas

VPP2020 prioritātē „Dabas aizsardzība” noteiktais politikas mērķis ir „Nodrošināt ekosistēmu kvalitāti, dabas aizsardzības un sociāli - ekonomisko interešu līdzsvarotību, sekmēt Latvijas kā „zaļās” valsts tēla veidošanos”. Starp galvenajiem pasākumiem mērķa sasniegšanai ir apsaimniekošanas pasākumu plānošana un ieviešana, saskaņojot dabas aizsardzības un sociāli-ekonomiskās intereses.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 5.janvāra noteikumiem Nr.17 „Noteikumi par aizsargājamām jūras teritorijām” ir izveidotas septiņas aizsargājamās jūras teritorijas (turpmāk – AJT) teritoriālajā jūrā īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu, kā arī migrējošo putnu nozīmīgu barošanās un ziemošanas vietu aizsardzībai. AJT kopumā aizņem 436 468 ha jeb 15% no Latvijas jurisdikcijā esošajiem jūras ūdeņiem³¹ un tās ir iekļautas ES *Natura 2000* tīklā. AJT apsaimnieko saskaņā ar minētajiem noteikumiem, likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, teritoriju dabas aizsardzības plāniem un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Pašlaik dabas aizsardzības plāni šobrīd ir izstrādāti divām AJT

³⁰ HELCOM, 2014. Eutrophication status of the Baltic Sea 2007-2011 - A concise thematic assessment. Baltic Sea Environment Proceedings No.143

³¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/barometer/index_en.htm

(Nida-Pērkone un Rīgas līča rietumu piekraste), bet trim AJT (Irbes šaurums, Rīgas līča rietumu piekraste un Nida-Pērkone) Ministru Kabinetā ir apstiprināti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Lai nodrošinātu ostu darbību un tām nepieciešamo infrastruktūru, kā arī piekrastes pašvaldību saimniecisko darbību un tūrisma infrastruktūras attīstību, aizsargājamās jūras teritorijās tiek noteiktas neitrālās zonas. Neitrālajās zonās ietilpst ostu akvatorijas, to ārējie reidi, grunts novietnes jūrā, kuģu ceļi un nepārtraukta josla gar pludmali. Zivju ieguve aizsargājamā jūras teritorijā notiek saskaņā ar zvejniecību regulējošiem normatīvajiem aktiem.

Tomēr jāatzīmē, ka no bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas perspektīvas AJT veiktie pasākumi ir ar ierobežotu efektu, jo aizsargājamās teritorijas ir noteiktas, lai aizsargātu specifiskas sugas vai biotopus, aizsardzības pasākumi ir lokāli ierobežoti, jo ir īstenojami tikai AJT robežās. Normatīvie akti par rūpniecisko zveju teritoriālajos ūdeņos un EEZ regulē zvejas rīku izmantošanas jautājumus un, cita starpā, paredz tralēšanas ierobežošanu piekrastes zonā (līdz 20 m dziļumam), kas būtiski uzlabo zemūdens biotopu stāvokli.

Jūras telpiskā plānojuma Latvijas teritoriālajiem un ekskluzīvās ekonomiskās zonas (EEZ) ūdeņiem³² (turpmāk – jūras telpiskais plānojums, arī JTP) izstrādes gaitā tika ierosināts veikt izpēti Latvijas ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā (EEZ), lai noskaidrotu īpaši aizsargājamo biotopu un sugu sastopamību un tādējādi pamatotu iespējamu jaunu AJT izveidi. JTP izstrādes gaitā tika identificētas četras potenciālās izpētes teritorijas, tādējādi paredzot iespējamu šādu teritoriju izveidi.

Izvērtējot papildus telpiskās aizsardzības pasākumu nepieciešamību, ir izvirzīts priekšlikums papildu pasākumam zināšanu un informācijas bāzes uzlabošanai:

veikt pētījumus teritorijās EEZ, lai noskaidrotu īpaši aizsargājamo biotopu un sugu sastopamību tajās un zinātniski pamatotu nepieciešamību iespējamu jaunu AJT izveidei.

3.6.2. Jūras telpiskais plānojums

Saskaņā ar Direktīvu un Likumu, izstrādājot Pasākumu programmu, ietver ar jūras izmantošanu saistītus pārvaldības pasākumus, piemēram, jūras telpisko plānošanu un citus pasākumus, lai regulētu cilvēka darbību un ietekmi laikā un telpā noteiktā jūras ekosistēmas daļā. Likums definē jūras telpisko plānošanu kā ilgtermiņa attīstības plānošanas procesu, kas vērsts uz jūras vides aizsardzību, jūras racionālu izmantošanu un integrētu pārvaldību, kā arī sabiedrības labklājības un ekonomikas attīstības līdzsvarošanu ar vides aizsardzības prasībām. Saskaņā ar Likumu, lai veicinātu jūras ilgtspējīgu izmantošanu, jūras telpiskās plānošanas procesā piemēro ekosistēmas pieeju, ievēro vides aizsardzības un teritorijas attīstības plānošanas principus, kā arī ievēro attiecīgajai jūras ekosistēmas daļai raksturīgās iezīmes.

Jūras telpiskais plānojums (JTP) ir nacionāla līmeņa ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas tiek izstrādāts saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu un Ministru kabineta 2012. gada 30. oktobra noteikumiem Nr. 740 „Jūras plānojuma izstrādes, ieviešanas un uzraudzības kārtība” un atbilstoši ES direktīvā 2014/89/EK³³ noteiktajām prasībām. JTP (1.redakcija, 2015.gada decembris) ir noteikta jūras izmantošana, ņemot vērā

³² Jūras telpiskais plānojums Latvijas teritoriālajiem un ekskluzīvās ekonomiskās zonas ūdeņiem. 1.redakcija. Baltijas vides forums, 2015. Pieejams: <http://jurasplanojums.net/jtp-projekts/>

³³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 23.jūlija Direktīva 2014/89/ES, ar ko izveido jūras telpiskās plānošanas satvaru.

VARAMPlan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

funkcionāli ar jūru saistīto sauszemes daļu. JTP paskaidrojuma raksts sniedz jūras izmantošanas esošās situācijas un tendenču izvērtējumu, cita starpā arī jūras vides stāvokļa raksturojumu un pārskatu par jūras dabas un kultūrvēsturiskajiem resursiem. Stratēģiskajā daļā ietverts plānojuma ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi un uzdevumi. JTP veikta jūras telpas izmantošanas iespējamo konfliktu analīze un sniegts atļautās izmantošanas pamatojums. Atļautās izmantošanas risinājums ietver jau esošās AJT, kā arī paredz dabas vērtību izpētes teritorijas Latvijas EEZ un teritoriālajā jūrā. Plānojums paredz, ka minētajās teritorijās nepieciešama dabas vērtību izpēte, lai noteiktu atbilstību aizsargājamo teritoriju izveides kritērijiem. Līdz izpētei, šajās teritorijās tiek ierobežotas darbības, kas varētu apdraudēt aizsargājamās zemūdens biotopus un sugas.

VPP2020 politikas mērķis prioritātē „Vides monitorings” ir nodrošināt savlaicīgu un visaptverošu vides datu un informācijas apkopošanu un analīzi, lai novērtētu līdzšinējo pasākumu un ieguldītā finansējuma lietderību un efektivitāti. Jūras vides monitoringa ietvaros un pētījumos iegūta jauna informācija par jūras resursiem un vides stāvokli sniegs papildu zināšanas, lai varētu piemērot adaptīvu pieeju jūras telpas plānošanā. JTP 1.redakcija, citu starpā, paredz ilgtermiņā **izveidot jūras datu informācijas sistēmu**, kas kalpotu par jūras ekosistēmas datu apmaiņas platformu starp visām iesaistītajām pusēm.³⁴

Viens no JTP 1.redakcijas stratēģiskajiem mērķiem ir saglabāta jūras ekosistēma un tās spēja atjaunoties, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un novēršot pārmērīgu saimnieciskās darbības radīto slodzi. Lai veiksmīgāk sasniegtu stratēģisko mērķi, JTP 1. redakcija iesaka **izstrādāt metodiku dažādu jūras telpas izmantošanas veidu telpiskās kumulatīvās ietekmes novērtēšanai** un nodrošināt šādas metodikas ievērošanu IVN procesā. Tas veicinās daudzpusīgāku un vienotāku dažādo ietekmes faktoru izvērtēšanu, lai precīzāk analizētu slodzes un vides stāvokli.

Jūras un sauszemes funkcionālā sasaistes nodrošināšana ir princips, kas ņemts vērā, izstrādājot JTP. Funkcionālo sasaisti nosaka mijiedarbības starp jūras un piekrastes izmantošanas veidiem³⁵. Kā galvenie jūras izmantošanas veidi, kuri funkcionāli saistīti ar sauszemi, ir noteikti kuģošana un ostu darbība, zvejniecība, tūrisms un rekreācija, zemūdens kabeļi un cauruļvadi, kā arī ar valsts drošību saistītās teritorijas. JTP īstenošanas rezultātā panākta līdzsvarota un integrēta jūras telpas izmantošana, kas sekmē ar jūru saistīto nozaru ekonomisko izaugsmi, piekrastes iedzīvotāju labklājību, kā arī dzīvotspējīgu jūras ekosistēmu.

Priekšlikumi telpiskās aizsardzības papildu pasākumiem:

1. **Veikt pētījumus EEZ un teritoriālajā jūrā**, lai noskaidrotu īpaši aizsargājamo biotopu un sugu sastopamību tajās un zinātniski pamatotu nepieciešamību iespējamu jaunu AJT izveidei un novērtētu zivju nārstam nozīmīgo teritoriju un zivju mazuļu uzturēšanās vietu izplatību.
2. **Uzsākt jūras datu informācijas sistēmas izveidi**, lai nodrošinātu efektīvu un savlaicīgu datu apmaiņu par jūras ekosistēmu starp visām iesaistītajām pusēm;

³⁴ Jūras telpiskais plānojums Latvijas teritoriālajiem un ekskluzīvās ekonomiskās zonas ūdeņiem. 1.redakcija. Vides pārskats. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2015.gada decembris. Pieejams:https://drive.google.com/file/d/0B5VmsX95he_IRzR3OHM1d1ZyYkU/view?usp=sharing&pref=2&pli=1 (Šī saite drīz vairs nebūs aktuāla)

³⁵ Jūras telpiskā plānojuma 1.redakcija. Paskaidrojuma raksts. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2015.gada decembris.

3. **Izstrādāt metodiku dažādu jūras telpas izmantošanas veidu telpiskās kumulatīvās ietekmes novērtēšanai un nodrošināt metodikas ievērošanu IVN procesā.**

4. Teritoriālā perspektīva

Programmā paredzētie esošie un papildu pasākumi tiks īstenoti visā Latvijas teritorijā un EEZ. Šiem pasākumiem un to īstenošanai ir telpiska ietekme gan uz visu Baltijas jūras akvatoriju, gan Latvijas ilgtermiņa stratēģijā “Latvija 2030” definēto nacionālo interešu telpu “Baltijas jūras piekraste”, kurā ekonomiskā attīstība jālīdzsvaro ar vides aizsardzības prasībām. Piekrastes attīstības mērķi un virzieni noteikti „Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnēs 2011.-2017.gadam”. Savukārt „Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2019.gadam” Baltijas jūras piekraste noteikta kā reģionālās politikas mērķteritorija. Tai paredzēts atbalsts ar mērķi „veidot Baltijas jūras Latvijas piekrasti kā saimnieciski aktīvu un kvalitatīvu dzīves, biznesa, kultūrvides un rekreācijas telpu, efektīvi izmantojot piekrastes resursus”, kā rezultātā jāpanāk ekonomiskās aktivitātes pieaugums, sabalansējot to ar dabas un vides aizsardzības prasību ievērošanu.

Viens no nozīmīgākajiem pasākumu programmas pasākumiem ar telpisku ietekmi ir jūras telpiskais plānojums, kas raksturots 3.6.2.apakšnodaļā. Īstenojot jūras telpisko plānojumu, tiks mazinātas potenciāli negatīvās ietekmes uz jūras vidi, kas nākotnē varētu rasties jaunu tautsaimniecības aktivitāšu dēļ.

Piekrastes sauszemes teritorija atrodas Rīgas un Kurzemes plānošanas reģionos un ietver 17 vietējās pašvaldības, kuru administratīvās teritorijas robežojas ar Baltijas jūru. Visas 17 piekrastes pašvaldības kā vienu no savām attīstības prioritātēm ir noteikušas tūrismu, fokusējoties tūrisma produktu un pakalpojumu attīstību pludmalē un jūras krastam tuvējā joslā. 9 piekrastes pašvaldībās, kurās atrodas ostas, pašvaldības ekonomisko un sociālo attīstību saista arī ar jūras telpiskajā plānojumā noteikto ostu darbību. Kurzemes ostas ir Latvijas austrumu – rietumu multimodālā tranzīta koridora galapunkti ar starptautisku nozīmi uzņēmējdarbības attīstībā³⁶. Savukārt piekrastes pašvaldību attīstību ietekmēs tādi Programmā paredzētie pasākumi kā regulāra atkritumu monitoringa veikšana piekrastē (pludmalē), sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumi, kas paredzēti mērķa „JVM6 Cietie atkritumi nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu” sasniegšanai. Svešo sugu izplatības un ietekmes novēršanas pasākumi, kas saistīti ar gatavošanos Starptautiskās Jūrnieceības organizācijas 2004.gada Starptautiskās konvencijas par kuģu balasta ūdens un nosēdumu kontroli un apsaimniekošanu (turpmāk – Balasta ūdens konvencija) ratifikācijai, pasākumi saistīti ar ostu darbību.

Lai visā piekrastē attīstītu vienotu publiskās infrastruktūras tīklu, pašlaik Ministrija izstrādā valsts ilgtermiņa tematisko plānojuma Baltijas jūras piekrastei (turpmāk – piekrastes plānojums)³⁷, kura risinājumi tiek saskaņoti ar jūras telpisko plānojumu. Piekrastes plānojums būs vadlīnijas visas piekrastes infrastruktūras attīstībai ilgtermiņā, fokusējoties uz vienu no piekrastē būtiskākajām ekonomiskās attīstības jomām – tūrisma attīstību. Tā risinājumi būs platforma tematiski saistītu, bet daudzveidīgu tūrisma piedāvājumu veidošanai, atbilstošas uzņēmējdarbības attīstībai, kā arī koordinētai investīciju piesaistei pāri pašvaldību robežām.

³⁶ Valsts Reģionālās attīstības aģentūras info; <http://raim.gov.lv/cms/tiki-index.php>

³⁷ http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/lv/?doc=18794

5. Pasākumu programmas starptautiskā un reģionālā saskaņošana

Programmas starptautiskā un reģionālā koordinācija tika nodrošināta, veicot informācijas apmaiņu un koordināciju ES un Baltijas jūras reģiona līmenī (*HELCOM* ietvaros), kā arī divpusēji un daudzpusēji apspriežoties ar citām valstīm, īpaši ar tām, ar kurām Latvijai ir jūras robeža. Detalizēta informācija sniegta projektu ziņojumos^{38 39}. Latvijas eksperti piedalījās Eiropas Komisijas darba grupās Direktīvas kopējās ieviešanas stratēģijas ietvaros. Koordinācija jūras reģiona līmenī galvenokārt notika *HELCOM* kā Direktīvas ieviešanas reģionālās platformas darba grupās, t.sk., *HELCOM* starpsesiju darba grupā Programmu koordinētai izstrādei. Pēc Latvijas ekspertu iniciatīvas jūras apakšreģiona līmenī tika izveidota neformāla speciālistu grupa, kas strādā ar ekonomiskās un sociālās analīzes jautājumiem Latvijā, Igaunijā, Zviedrijā, Somijā un Lietuvā. Informācijas apmaiņa notika klātienē, rakstiski un tiešsaistē. *HELCOM* ietvaros identificēta virkne nepieciešamo pasākumu, kas dos lielāku efektu Baltijas jūras videi kopumā, tos īstenojot reģionālās sadarbības ietvaros. Dalībvalstu kopīgi izstrādātais dokuments⁴⁰ ar reģionā kopīgi īstenojamo pasākumu plānu, kā arī reģionālais Rīcības plāns jūru piesārņojošo atkritumu jomā veido Latvijas Programmas reģionālo komponenti.

6. Sabiedrības līdzdalības nodrošināšana

Atbilstoši Direktīvas 19.panta 2.punktam un Likuma 17.pantam ir jānodrošina sabiedrības līdzdalība Programmas izstrādē un apspriešanā. Sabiedrības līdzdalība organizēta divos veidos:

1. konsultācijas ar iesaistīto nozaru pārstāvjiem/pusēm Programmas izstrādes gaitā;
2. Programmas rezultātu (tai skaitā, tās atsevišķo komponentu un novērtējumu) sabiedriskā apspriešana.

Programmas izstrādes laikā 2014. – 2015.gadā notika vairākas sanāksmes, semināri un diskusijas ar ieinteresētajām pusēm. Uzsākot Programmas izstrādi, biedrība „Baltijas vides forums” 2014.gada 26.maijā organizēja Eiropas Jūras dienai veltītu konferenci, kuras tēma bija pasākumu programmas izstrāde laba jūras vides stāvokļa panākšanai.

Priekšizpētes laikā tās sagatavotāji gan organizēja individuālas konsultācijas ar attiecīgo nozaru pārstāvjiem par „bāzes scenārija” pasākumu ieviešanas situāciju, gan iepazīstināja ar darba rezultātiem Jūras vides padomi (2014.gada 21.novembra sanāksmē) un apkopoja pēc sanāksmes iesūtītos komentārus.

Lai informētu par Programmas izstrādi un apkopotu viedokļus par sagatavotajiem novērtējumiem, 2014.gada 5.decembrī tika arī organizēts plašāks seminārs iesaistīto pušu pārstāvjiem un ekspertiem. Pēc Jūras vides padomes sanāksmes un semināra nozaru institūciju un iesaistīto pušu pārstāvju rakstiski iesūtītie viedokļi un komentāri tika apkopoti un analizēti. Komentāri, citu starpā, tika saņemti no Satiksmes ministrijas un VAS „Latvijas Jūras administrācija”, kā arī no Ventspils brīvostas pārvaldes.

³⁸ LHEI un SIA „AKTiiVS”, 2014. Noslēguma ziņojums iepirkumam „Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. Latvijas Hidroekoloģijas institūts. http://www.lhei.lv/docs/2014/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf

³⁹ Noslēguma ziņojums “Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”, LHEI, 2015. http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslikumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf

⁴⁰ Joint documentation of regional coordination of programmes of measures. *HELCOM*, 2016

Programmas projekta izstrādes gaitā tika izvērtēta esošo pasākumu efektivitāte un spēja līdz 2020. gadam nodrošināt LJVS sasniegšanu, kā arī izvērtēta papildu pasākumu nepieciešamība. Šim nolūkam tika izveidota ekspertu darba grupa, kas apsprieda pasākumus eutrofikācijas mazināšanai, kā arī organizēti divi plašāki semināri ar iesaistīto pušu pārstāvjiem, lai apspriestu laba jūras vides stāvokļa raksturlielumus „jūru piesārņojošie atkritumi” (piedaloties piekrastes pašvaldību, valsts pārvaldes institūciju un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem) un „svešzemju sugas” (piedaloties jūrniecības nozares un valsts institūciju pārstāvjiem). Ar priekšlikumiem par Programmā potenciāli iekļaujamiem papildu pasākumiem Jūras vides padome tika iepazīstināta 2015.gada 27.novembrī. Savukārt 2015.gada 9.decembrī Latvijas ostu, tranzīta un loģistikas padomes sēdē Ministrija sniedza ziņojumu „Jūras stratēģijas direktīvas ieviešana un tās ietekme uz ostu ikdienas darbu un attīstības projektiem”. 2015.gada 15.decembrī tika organizēts seminārs iesaistītajām un ieinteresētajām pusēm par priekšlikumiem Programmai. Detalizēta informācija par sabiedrības līdzdalības nodrošināšanu sniegta projektu ziņojumos⁴¹.

7. Ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetu

Programmas īstenošanai plānots izmantot finanšu resursus no valsts budžeta, tai skaitā – no Latvijas Vides aizsardzības fonda, pašvaldību budžetiem un ESI fondiem (tai skaitā, EJZF).

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānos eutrofikācijas mazināšanai iekļauto pamata pasākumu realizācijai līdz 2021.gadam visos 4 upju baseinu apgabalos kopā plānotas investīcijas 2 573 milj. *euro* apmērā. Papildus pasākumu realizācijai nepieciešams piesaistīt finansējumu 212,2 milj. *euro* apmērā. Daugavas upju baseinu apgabala pasākumu ieviešanas rezultātā kopējā slāpekļa slodze tiktu samazināta par 4381,3 t/g, bet kopējā fosfora slodze – par 920 t/g. Gaujas upju baseinu apgabala pasākumu ieviešanas rezultātā kopējā slāpekļa slodze tiktu samazināta par 1662 t/g, bet kopējā fosfora slodze – par 292 t/g. Lielupes upju baseinu apgabala pasākumu ieviešanas rezultātā kopējā slāpekļa slodze tiktu samazināta par 6314 t/g, bet kopējā fosfora slodze – par 174 t/g. Ventas upju baseinu apgabala pasākumu ieviešanas rezultātā kopējā slāpekļa slodze tiktu samazināta par 3751 t/g, bet kopējā fosfora slodze – par 729,6 t/g.

Nemot vērā Ministru kabineta 2015.gada 13.aprīļa sēdē, apstiprinot Latvijas Stabilitātes programmu 2015.–2018. gadam, noteikto ierobežojumu neiesniegt priekšlikumus jaunajām politikas iniciatīvām no 2016.g. līdz 2018.g. (prot.Nr.19, 1.§), plāna projektā ietvertie pasākumi pagaidām tiks īstenoti esošā valsts budžeta ietvaros, kā arī izmantojot pieejamo ES fondu finansējumu (t.sk., piešķirto EJZF finansējumu plānā ietvertos izpēti pasākumu īstenošanai zināšanu un informācijas bāzes uzlabošanai). Ministrija aktualizēs pasākumu īstenošanai nepieciešamo papildus finansējumu, veicot programmas starpposma novērtējumu 2018.gadā.

2.tabulā norādīti jūras vides mērķu sasniegšanai nepieciešamie pasākumi, t.sk., papildus pasākumi, un indikatīvi finansējuma avoti.

⁴¹ Noslēguma ziņojums „Priekšizpēti pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. LHEI un SIA „AKTīVS”, 2014.

http://www.lhei.lv/docs/2014/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf Noslēguma ziņojums “Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”, LHEI, 2015.

http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslikumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf

VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

2.tabula. Kopsavilkums par 2016.-2020.gg. nepieciešamajiem pasākumiem LVS sasniegšanai

Nospraustais jūras vides mērķis		JVM1 Antropogēnās aktivitātes nav negatīvi ietekmējušas jūras biotopus un sugas			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		Datu un informatīvās bāzes veidošana un analīzes veikšana			
Papildu pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai		Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde un iesaistītās iestādes	Rezultatīvais rādītājs /sagaidāmais rezultāts	Indikatīvs finansējuma avots*
D2 Svešās sugas					
JVM1 P1	Monitoringa īstenošana, lai precīzi novērtētu svešo sugu ienākšanas Latvijas jūras ūdeņos vietas un izplatības vektorus.	2020	VARAM	Monitoringa programmas īstenošanas rezultātā veikts svešo sugu ienākšanas vietu un izplatības vektoru novērtējums, kas ļauj izvērtēt un, ja nepieciešams, uzlabot īstenojamo pasākumu efektivitāti.	ESI fondi
JVM1 P2	Pētījumi zināšanu bāzes uzlabošanai, lai noskaidrotu svešo sugu ietekmi uz jūras vidi.	2020	VARAM	Pamatojoties uz zinātnisko pētījumu rezultātā iegūtajiem datiem, izvērtēta ienākušo svešo sugu ietekme uz jūras vidi.	ESI fondi
JVM1 P3	Gatavošanās starptautiskās Balasta ūdens konvencijas ratifikācijai un ieviešanai; sociālekonomiskās analīzes veikšana ar to saistītajiem pasākumiem. 2a)	2018	Satiksmes ministrija, VARAM	Sociālekonomiskās analīzes, t.sk., izmaksu – ieguvumu analīzes rezultātā novērtēta Balasta ūdens konvencijā paredzēto pasākumu efektivitāte un to ieviešanas ekonomiskā pamatotība.	Valsts budžets
Nospraustais jūras vides mērķis		JVM3 Eitrofikācija nerada negatīvu ietekmi uz jūras ekosistēmu			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		Datu un informatīvās bāzes uzlabošana piesārņojuma tendenču un īstenoto pasākumu efektivitātes novērtēšanai. UBAP iekļauto pasākumu īstenošana.			
Papildu pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai		Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde un iesaistītās iestādes	Rezultatīvais rādītājs /sagaidāmais rezultāts	Indikatīvs finansējuma avots*
D5 Eitrofikācija					
JVM3 P1b	UBAP iekļauto pasākumu eitrofikācijas mazināšanai īstenošana (1b)	2020	VARAM, Zemkopības ministrija	Samazināta virszemes ūdeņos nonākušī punktvēda un izklidētā piesārņojuma slodze	ESI fondi
JVM3 P1	Monitoringa īstenošana UBAP paredzēto [2 m] zaļo buferjoslu efektivitātes novērtēšanai. 2a)	2020 ikgadēji	VARAM, Zemkopības ministrija	Monitoringa rezultātā precizēta biogēno vielu slodze uz Baltijas jūru no lauksaimniecības, izvērtēta buferjoslu efektivitāte, kas ļauj pamatot un precizēt nepieciešamos pasākumus Direktīvas nākamā cikla pasākumu programmā (pēc 2020.g.) un UBAP.	Valsts budžets
JVM3 P2	Mākslīgo molusku audžu biogēnu	2020	VARAM	Izvērtēta mākslīgo molusku audžu izveides iespējamība Latvijas jūras	Valsts budžets.

VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

	piesārņojuma uztveršanai izveides iespējamības izvērtējums un efektivitātes novērtējums pilotteritorijai. 2b)			ūdeņos ar mērķi samazināt komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu radīto slodžu ietekmi piekrastē vai lokālu pozitīvu efektu aizsargājamām teritorijām jūrā un piekrastē. Veikts pasākuma efektivitātes novērtējums pilotteritorijai.	ESI fondi
JVM3 P3	Monitoringa intensitātes kāpināšana nenoteiktības mazināšanai novērtējumam par piesārņojuma slodzi uz jūru. 2a)	2020 ikgadēji	VARAM	Monitoringa ar intensitāti 9 – 12 reizes gadā 8 lielāko Latvijas upju monitoringa stacijās, kuras tiek izmantotas slodzes uz jūru aprēķināšanai, rezultāti ļaus precizēt upju nesto biogēno vielu slodzi uz Baltijas jūru no Latvijas teritorijas, novērtēt un plānot nepieciešamos pasākumus piesārņojuma samazināšanai nākotnē.	Valsts budžets ESI fondi
JVM3 P4	Kvantificēt mežizstrādes radītās slodzes un izstrādātu efektīvus fosfora (P) slodžu samazināšanas pasākumus. (Augsnes erozijas pētījums) 2b)	2020	VARAM	Pētījuma rezultāti ļauj novērtēt mežizstrādes radītās slodzes un slodžu izmaiņas atkarībā no mežizstrādes veida, plānot nepieciešamos pasākumus P piesārņojuma slodzes samazināšanai.	Valsts budžets
Nospraustais jūras vides mērķis		JVM6 Cietie atkritumi nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		Atkritumu rašanās novēršana, informācijas bāzes pilnveidošana, sabiedrības informētības līmeņa celšana			
Papildu pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai		Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde un iesaistītās iestādes	Rezultatīvais rādītājs / sagaidāmais rezultāts	Indikatīvs finansējuma avots
D10 Jūru piesārņojošie atkritumi					
JVM6 P1	Izlietotā iepakojuma atpakaļnodrošanas sistēmas izveide piekrastē (t.sk. pludmalē) esošās tirdzniecības vietās (uz brīvprātības principa)	2020	Pašvaldības, komersanti	Mazumtirdzniecības sektora un iedzīvotāju informētības un atbildības līmeņa palielināšanās pludmales teritorijā, attīstot tādu infrastruktūru, kas veicinātu izlietotā iepakojuma savākšanu un atgriešanu atpakaļ mazumtirgotājam. Mazinājies sauszemes izcelsmes jūru piesārņojošo atkritumu daudzums un ietekme uz vidi	Pašvaldību budžets, komersantu privātais finansējums
JVM6 P2	Pasākumi plastmasas iepakojumu maisiņu patēriņa noturīga samazinājuma panākšanai	2020	VARAM	Pakāpeniski notiek vienreizējas lietošanas plastmasas maisiņu lietošana un aizstāšana ar papīra vai cita videi draudzīgāka materiāla maisiņiem. Mazinājies sauszemes izcelsmes jūru piesārņojošo atkritumu daudzums un ietekme uz vidi.	Valsts budžets
JVM6 P3	Atkritumu monitoringa veikšana piekrastē (pludmalē)	2020 ikgadēji	NVO, VARAM	Regulāra atkritumu monitoringa nodrošināšana piekrastē (pludmalē), kā rezultātā iegūti dati, kas ļauj novērtēt vides stāvokli un	Valsts budžets, t.sk. LVAFA finansējums

VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

				sekot līdzī tā izmaiņu tendencēm.	
JVM6 P4	Sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumi	2020 ikgadēji	NVO, VARAM	Veicināta sabiedrības izpratne par jūru piesārņojošajiem atkritumu problēmu kopumā.	Valsts budžets, t.sk. LVAFA finansējums
JVM6 P5	Pētījumi zināšanu bāzes uzlabošanai par ūdens kolonnas piesārņojuma līmeni ar mikroskopiskajām plastikāta daļiņām.	2020	VARAM	Izpētes rezultātā noskaidrots esošais ūdens kolonnas piesārņojuma līmenis ar mikroskopiskajām plastikāta daļiņām, kā arī izstrādāta sistēma jūras un pludmales piesārņojuma ekoloģiskās ietekmes novērtēšanai.	ESI fondi
Nospraustais mērķis		Telpiskās aizsardzības pasākumi			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		Informatīvais nodrošinājums un metodiskā vadība telpiskās aizsardzības pasākumu īstenošanai, t.sk. jūras izmantošanas veidu kumulatīvās ietekmes novērtēšanai			
Papildu pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai		Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde un iesaistītās iestādes	Rezultatīvais rādītājs /sagaidāmais rezultāts	Indikatīvs finansējuma avots
1. Pētījumi EEZ un teritoriālajā jūrā, lai zinātniski pamatotu nepieciešamību iespējamu jaunu AJT izveidei un novērtētu zivju nārstam nozīmīgo teritoriju un zivju mazuļu uzturēšanās vietu izplatību.		2020	VARAM	Iegūti zinātniski dati par īpaši aizsargājamo biotopu un sugu sastopamību EEZ un teritoriālajā jūrā, kas ļauj pamatot jaunu AJT izveidi vai neizveidi. Iegūta zinātniski pamatota informācija zivju nārstam nozīmīgo teritoriju novērtēšanai. Veicina JVM1 sasniegšanu.	ESI fondi
2. Uzsākt jūras datu informācijas sistēmas izveidi, lai nodrošinātu efektīvu un savlaicīgu datu apmaiņu par jūras ekosistēmu starp visām iesaistītajām pusēm.		2020	VARAM	Jūras IS izveidošana nodrošina efektīvu un savlaicīgu datu apmaiņu starp visām iesaistītajām pusēm par jūras ekosistēmu	Esošā budžeta ietvaros. Nepieciešams papildu finansējums
3. Uzsākt metodiku izstrādi dažādu jūras telpas izmantošanas veidu telpiskās kumulatīvās ietekmes novērtēšanai ar mērķi nodrošināt metodikas ievērošanu IVN procesā.		2020	VARAM	Uzsākta metodikas izstrāde un tās piemērošana ietekmes uz vidi novērtēšanas (IVN) procesā.	Esošā budžeta ietvaros. Nepieciešams papildu finansējums
Nospraustais jūras vides mērķis		JVM1 Antropogēnās aktivitātes nav negatīvi ietekmējušas jūras biotopus un sugas (D1 Bioloģiskā daudzveidība; D2 Svešās sugas; D4 Barības ķēdes; D6 Jūras dibena integritāte) JVM5 Piesārņojošo vielu līmenis nerada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu (D8 Piesārņojošas vielas un savienojumi) JVM7 Zemūdens troksnis un cita veida enerģija ne rada nevēlamu ietekmi uz jūras ekosistēmu (D11 Jūrā ievadītā enerģija, t.sk., zemūdens troksnis)			
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai		Zināšanu un informācijas bāzes uzlabošana par jūras vides stāvokli, t.sk. sociālekonomiskajiem aspektiem			

VARAMPlan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņš	Atbildīgā iestāde un iesaistītās iestādes	Rezultatīvais rādītājs /sagaidāmais rezultāts	Indikatīvs finansējuma avots
Pētījumu veikšana zināšanu un informācijas bāzes uzlabošanai un nenoteiktības mazināšanai attiecībā uz D1, D2, D4, D6, D8, D11	2020	VARAM	Pētījumu rezultātā iegūtie zinātniskie dati un informācija ļauj novērst Direktīvas ieviešanas 1.posmā konstatēto zināšanu trūkumu un pamatot 2.posmā nepieciešamos pasākumus LVS sasniegšanai.	ESI fondi (EJZF)

8. Pārskata sniegšanas un novērtēšanas kārtība

Līdz 2018. gada 20. decembrim Ministrija veic Programmas īstenošanas starpposma novērtējumu⁴², kurā vērtē sākotnēji izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu sasniegšanas pakāpi, Programmā paredzēto pasākumu īstenošanas progresu.

Pēc izvērtējuma Ministrija sagatavo un noteiktā kārtībā iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par Programmas īstenošanu. Ja nepieciešams, iesniedz arī priekšlikumus tās aktualizācijai.

9. Stratēģiskais ietekmes uz vidi un pārrobežu ietekmes novērtējums

Programmas mērķi nav pretrunā ar ES un reģionālajos attīstības plānošanas dokumentos izvirzītajiem mērķiem un Latvijas attīstības plānošanas dokumentu mērķiem.

Tā kā Programmas izstrādes pozitīvā ietekme ir konstatēta jau VPP2020 stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk - SIVN) procesā un Programma satur pārsvarā pētnieciskus, izglītojošus un uz piesārņojuma samazināšanu vērstus pasākumus, kas vides stāvokli var tikai uzlabot, tad tai atsevišķs SIVN nav veikts, bet uz to pilnā mērā ir attiecināmi VPP2020 SIVN izdarītie secinājumi.

VPP2020 SIVN ietvaros sagatavotajā Vides pārskatā⁴³ (turpmāk - Vides pārskats) jau novērtēts, kā VPP2020 izvirzīto mērķu, rīcības virzienu un uzdevumu īstenošana ietekmēs vidi. Vides pārskatā, t.sk., attiecībā uz ūdens resursiem un Baltijas jūru, ir analizēta vides politikas sasaiste ar citiem politikas un attīstības plānošanas dokumentiem starptautiskā, ES, Baltijas jūras reģiona un Latvijas mērogā, veikta vides politikas situācijas analīze, norādītas ar VPP2020 saistītās vides problēmas; veikts plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī VPP2020 īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums.

Vides pārskatā secināts, ka VPP2020 ietvertie pasākumi ūdens resursu un Baltijas jūras aizsardzības jomā ļaus samazināt Baltijas jūras piesārņojumu un tās eutrofikāciju, kas panākams

⁴² Direktīvas 18.pants noteic veikt pasākumu programmas starpposma izvērtējumu, kurā atspoguļo programmas īstenošanas progresu, un, ja nepieciešams, programmu aktualizē.

⁴³ VPP2020 stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskats. Pieejams:

<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913>

VARAMplan_110316_jurprogramma; Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā

izstrādājot un īstenojot jūras stratēģijas Programmu, kā arī atjaunos UBAP. Vides pārskatā uzsvērts, ka VPP2020 prioritātes „Ūdens resursi un Baltijas jūra” pasākumiem ir pozitīva ietekme un tie nerada tiešu būtisku ietekmi uz vidi vai uz īpaši aizsargājamu dabas teritoriju. Lai saglabātu vides kvalitāti un dabas kapitālu, var rasties nepieciešamība veikt papildu pasākumus jūras vides stāvokļa uzlabošanai, jo preventīva darbība gandrīz vienmēr izmaksā lētāka nekā vides problēmu novēršana. Secināts, ka lai palielinātu Latvijas vides politikas īstenošanas spēju atbilstoši ES attīstībai, kā arī panāktu atbilstošu vides institūciju sadarbību ar NAP2020 īstenošanu saistītajos jautājumos, VPP2020 iestrādātais modelis uzskatāms par „vairāk nekā ierasto” scenāriju un nodrošina kā Latvijas starptautisko saistību izpildi, tā arī vietējo jautājumu risināšanu sabiedrības interesēs. Secināts, ka galvenos vides riskus rada nevis VPP2020 ietvertās rīcības, bet iespējamā Latvijas tautsaimniecības straujā attīstība gan NAP2020, gan labvēlīgu ārējo faktoru iespaidā, ja citu nozaru stratēģisko dokumentu izstrādātāji un īstenotāji nepietiekami ievēros vides aizsardzības intereses.

Sabiedrības līdzdalība tika nodrošināta gan VPP2020 sadaļas „Ūdens resursi un Baltijas jūra” izstrādē, gan sagatavojot Vides pārskatu⁴⁴, gan arī Programmas sagatavošanas procesā 2014.-2015.gadā.

Programmas izstrāde bija koordinēta un saskaņota ar citām ES dalībvalstīm Baltijas jūras reģionā gan *HELCOM* – kā Direktīvas ieviešanas reģionālās platformas – ietvaros, gan arī sadarbojoties ar tām valstīm, ar kurām Latvijai ir jūras robeža. Starptautiskā sadarbība ne tikai uzlabo vides pasākumu efektivitāti, bet arī identificē kopīgi veicamus pasākumus, tādējādi samazinot izmaksas. Lai panāktu lielāku pozitīvu efektu uz Baltijas jūras vidi kopumā, Latvija piedalīsies reģionālā mērogā kopīgi īstenojamos pasākumos, t.sk., *HELCOM* Reģionālā rīcības plāna jūru piesārņojošo atkritumu jomā īstenošanā. Sagaidāms, ka Programmai būs pozitīva ietekme uz jūras vides kvalitāti ārpus Latvijas jūras robežām, jo paredzēto pasākumu mērķis ir pilnveidot zināšanu bāzi par jūras ekosistēmas stāvokli un to ietekmējošajiem faktoriem un nodrošināt vides stāvokļa uzlabošanas jūras ūdeņos, samazinot piesārņojumu. Vienlaikus var prognozēt, ka arī pārrobežu ietekme uz Latvijas jūras ūdeņu stāvokli būs labvēlīga, ja tiks īstenoti kaimiņu valstu, piemēram, Lietuvas, Programmā paredzētie vides uzlabošanas pasākumi.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

K.Gerhards

11.03.2016. 15:20

8360

B.Zasa

Tālr: 67026910, Baiba.Zasa@varam.gov.lv

⁴⁴ VPP2020 stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskats, 1.4.nodaļa. Pieejams:
<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913>